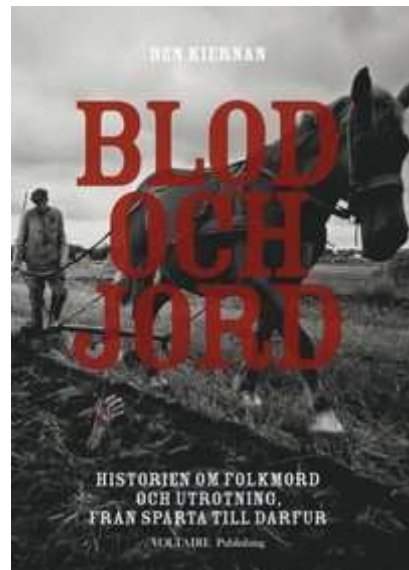

Ben Kiernan

Folkmordet i Kambodja

Ur Ben Kiernan, *Blod och jord* (2010, 769 sid), som handlar om folkmord i historien, från forntiden fram till idag. Den läsvärda boken är tyvärr slutsåld, men går förmodligen att få tag i via antikvariat.

Ben Kiernan är en av världens främsta experter på Röda khmererna. Han har publicerat många artiklar och flera böcker om Kambodja/Kampuchea – se lästipsen allra sist nedan.

Den nazistiska invasionen av Frankrike 1940, och tillkomsten av den protyska Vichy-regeringen under marskalk Philippe Pétain, ledde till att de franska kolonierna i Indokina underställdes en främlingsfientlig europeisk nationalism. Den nye franske generalguvernören, Pétainanhängaren och kommendören Jean Decoux, anlände till Indokina i mitten av 1940. De kejsrerliga japanska militära trupperna, som ingått en osäker allians med Vichyregeringen, dök också upp i området under det därpå följande året.

Kambodja, Vietnam och Laos hade utsatts för en våldsam fransk erövring och kolonial dominans sedan slutet av 1800-talet.¹ Nu ställdes man inför en mer instabil och mer ideologiskt präglad regim som officiellt kombinerade kolonialism med patriotism och som gav traditionen en ny roll. Såsom historikern Eric Jennings skriver betonade Vichyregeringens konservativa ”nationella revolution” värden som ”autenticitet, enkelhet, hierarki och återvändandet till traditionerna”, alltså till jorden och fosterlandet, *le terroir et la terre*. Detta var en revolution som var ”skräddarsydd för basker, bretagnare och burgunder snarare än för vietnameser, laotier och kambodjaner”.² Men denna politik tillämpades oerhört kraftfullt i Indokina. Historikern Penny Edwards, skriver att ”Decoux åtgärder i Kambodja innefattade avskaffande av alla folkvalda organ, skingrande av alla demonstrationer med våld, inspärning av kambodjanska aktivister och beskuren pressfrihet”.³ År 1942 förbjöd de franska myndigheterna exempel den första oberoende khmerspråkiga tidningen *Nagaravatta*.

Förutom den kambodjanska nationalismen konfronterades kommendör Decoux också med de japanska ockupationstrupperna, en enorm regional kraft som eggade upp sina koloniserade grannar med slagordet ”Asien åt asiaterna”. I denna underliga strategiska och ideologiska skådeplats gav den nya Vichyregimens politik, som baserades på vad Jennings kallar för ”fransk nationalism inspirerad av begreppet *völkisch*”, inte bara upphov till antisemitiska

¹ Ben Kiernan, ”Serial Colonialism and Genocide in Nineteenth-Century Cambodia”, i A. Dirk Moses, red., *Empire, Colony, Genocide* (New York, 2007).

² Eric Jennings, ”Conservative Confluences, 'Nativist' Synergy: Reinscribing Vichy's National Revolution in Indochina, 1940-1945”, *French Historical Studies* 27: 3 (2004); 635, 604; Jennings, ”L'Indochine de l'Amiral Decoux”, i E. Jennings och J. Cantier, *L'Empire colonial sous Vichy* (Paris, 2004).

³ Penny Edwards, ”'Propagender': Marianne, Joan of Arc, and the Export of French Gender Ideology to Colonial Cambodia (1863-1954)”, i Tony Chafer och Amanda Sackur, red., *Promoting the Colonial Idea* (London, 2002), 124; Edwards, *Cambodge: The Cultivation of a Nation, 1860-1945* (Honolulu, 2007).

lagar i Indokina, utan också en ”nativistisk omsvängning” som ledde till att det koloniala styret började förespråka neo-orientalistiska symboler för att uppmuntra till en mer kontrollerbar lokal nationalism, delvis genom att glorifiera ”de indokinesiska folkens storslagna förflutna”. Fransmännen försökte alltså förse sina undersåtar med en ”uppdiktad, idealiserad, hierarkisk önskedröm om en oligarkisk” historia som gick hand i hand med hur Vichy försökte framställa Frankrikes förflutna. Med hjälp av traditionen skulle man skapa nya nationer, *petites patries*, under franskt styre.⁴

Decoux önskade att Kambodja skulle utveckla ”en uppriktig nationell anda”. Han beordrade lokala tjänstemän att bibehålla ”urgamla seder, moraliska värderingar och traditionella hierarkier”, och han uppmanade kambodjanska ungdomsgrupper att utforska sina rötter genom att delta i arkeologiska utgrävningar vid de gamla templen i Angkor. Den nya kambodjanska nationalsången förkunnade: ”Templerna sover i skogen och påminner oss om det stora Angkors härlighet, såsom stenen är khmerernas ras evig.” Decoux koloniala politik betonade alltså konkurrerande nya lojaliteter mot både Frankrike och dess federation i Indokina, samtidigt som man mycket medvetet stimulerade rasistisk och kulturell partikularism, och man gick till och med så långt att man understödde en möjlig expansionistisk politik utifrån khmerernas vision om ett ”Storkambodja”. Särskilt efter att Thailand övertagit kontrollen över Kambodjas nordvästra provinser från fransmännen 1941 uppmuntrade Decoux khmerernas återföreningssträvanden med de förlorade områdena, tillsammans med nationell väckelse.⁵

Vichyregeringens betoning av *petite*-patriotism, traditionell hierarki, etniskt ursprung och ”naturliga” rurala eliter smälte samman med dess ideologi om jorden. Jennings skriver att Vichyregeringen i Frankrike hade ”snattat mycket selektivt från fascistiska doktriner”, såsom kulten av jorden (se karta 36xxx). Också Indokina visade sig vara bördig jord för ”de folkloristiska, rurala och traditionella teman som ingick i Vichyregeringens kulturella program”. Nu vävde franska och vietnamesiska antikommunister samman exempelvis ”bilden av det oförstörda risfältet med Pétains kult av myllan — 'jorden som aldrig ligger i träda'. En skrift som gavs ut av regeringen i Indokina 1942, och som hyllade ”det bondska tankesättet” i både Frankrike och Vietnam, fick ymnigt med beröm av kolonialtidningen *L'action* för ”den fantastiska bonderasen som förkroppsligas av den annamitiska bonden”. Indokinesiska ungdomsgrupper som låtit sig inspireras av Decoux politik med ”kulturell pånyttfödelse” sågs snart ”trampa runt i leran omgivna av skadedjur i avlägsna byar ... bland deltats bönder, bland skogshuggarna i djungeln. Överallt ställer de frågor, de undersöker, de förbättrar sin förståelse av landet.”⁶

Betecknande nog sträckte sig den franska koloniala uppfattningen om jordens betydelse långt bortom Vichyregeringens ideologi. Den framstående vetenskapsmannen och kolonialtjänstemannen Paul Mus, som anslöt sig till organisationen Fria Frankrike 1943 och som senare understödde de vietnamesiska självständighetssträvandena, hade under de olika inhemska kulturerna i Indokina upptäckt vad han kallade en ”religion utifrån ett 'fastighetsregister' som inbegrep ”förgudning av myllans kraft” genom ett medium i form av de förfäder som bebott området. Mus skrev: ”[K]unde det finnas några bättre länkar för att hålla samman gruppen och dess samhörighet till jorden än förfäderna, som begravts i myllan och sålunda återbördats till den?” Han menade att rent rituellt hade dessa ”döda hövdingar i sig gjort jorden till människa”. Mus såg sålunda en kulturell koppling mellan jorden och folket i Indokina, mellan *l'habitat et habitant*.⁷

⁴ Ann Raffin, *Youth Mobilization in Vichy Indochina and Its Legacies, 1940-1970* (Lanham, 2005), 63-67; Jennings, ”Conservative Confluences”, 603-4, 624; Jennings, ”L'Indochine”, 31-32.

⁵ Raffin, *Youth Mobilization*, 149; Jennings, ”Conservative Confluences”, 614-15, 620; Jennings, ”L'Indochine”, 45, 49.

⁶ Jennings, ”Conservative Confluences”, 605-6, 627-28, 609-II, 632; Jennings, ”L'Indochine”, 43.

⁷ Susan Bayly, ”French Anthropology and the Durkheimians in Colonial Indochina”, *Modern Asian Studies* 34:3 (2000): 602ff., 608-10.

Men Decoux förvaltning under krigsåren gick ännu längre. Som ett eko av fascistiskt tänkande menade man att de kambodjanska ynglingarna var ”håglösa” och försökte göra dem ”kraftfulla”. Man importerade metropolitiska modeller direkt från Vichy och gav framgångsrikt stöd åt en stor kambodjansk ungdomsorganisation, Yuvan. Men detta verkade emellertid bara resultera i mer etnonationell än kolonial lojalitet. Vichys komplicerade metod att försöka genomsyra Kambodja med en kontrollerad patriotism nådde förmodligen sin höjdpunkt i Phnom Penh den 23 oktober 1944, på den unge khmerkungen Norodom Sihanouks födelsedag. Femtontusen kambodjanska ungdomar paraderade inför Decoux i över en timme, samtidigt som ”denna väldiga mängd ungdomar sjöng Marseljäsen och den kambodjanska nationalsången”. Här såg optimistiska tjänstemän bevis på att de ungdomsorganisationer som understöddes av Vichyregeringen ”fullständigt hade erövat khmerbefolkningen”.⁸

Detta var den förhärskande intellektuella atmosfär i vilken Pol Pot växte upp. Den unge Pol Pot, som då hette Saloth Sar, föddes 1925 och tillbringade större delen av sin barndom inne på det kungliga palatsets område i Phnom Penh. Därefter, från 1942 till 1946, läste han på Collège Norodom Sihanouk, vars elever varje morgon lyssnade på Pétainregimens nationalsång, ”Maréchal, nous voilà!”. Khieu Samphan, som gick en årskurs under Sar, skulle bli statschef i de röda khmerernas regering 1975.⁹ Sars framtida hustru, Khieu Ponnary, hamnade, såsom Penny Edwards skriver, ”på förstasidorna” 1942 när hon tog studentexamen som den första khmerkvinnan någonsin, vilket inspirerade till ”en längre artikel som citerade marskalk Pétains uppmaning till nationell pånyttfödelse”.¹⁰ Tio år senare, när hon kom tillbaka till Kambodja efter att ha studerat i Frankrike, grundade hon och blev redaktör för Neary, den första kambodjanska kvinnotidskriften. Neary publicerade översättningar av historier om den franska landsbygden, som ”Plöjaren och hans barn”.¹¹ År 1949 åkte så Saloth Sar iväg till Frankrike på ett stipendium från den franska regeringen utrustad med en begränsad världssyn som betonade rasmässiga skillnader. Enligt hans reskamrat, studenten Mey Mann, kände sig de två khmerynglingarna när de passerade Saigon, ett livligt handelscentrum med mängder av kinesiska köpmän, helt malplacerade, som ”mörka apor från bergen”.¹²

Den franska uppfattningen om Kambodja hade stor genomslagskraft och förmådde till och med påverka den antikoloniala nationalismen hos den nya generationen. Saloth Sars första mentor i Paris, khmerstudenten Keng Vannsak, menade att buddhismen och hinduismen från Indien hade förgiftat vad han hävdade var khmerfolkets gamla ”ursprungliga kultur”. År 1952 valde Pol Pot sin första pseudonym, ”ur-khmeren”, till en artikel som han publicerade i en parisisk studenttidsskrift som redigerades av Vannsak.¹³ Som Vannsak senare förklarade i skrift behövde det buddhistiska Kambodja återigen gräva fram sin grundval, ”khmerfolkets kulturella bas”, med sin ”inhemska, infödda, specifika, icke-indiska struktur”, som hade legat begravd i flera århundraden ”under det indiskas stora svepning”, ett uttryck som betecknade den hinduiska och buddhistiska tankevärlden: ”Brahmaism, vishnuism, saivism, buddhism, 'gudakungarnas' monarki och 'Buddha-kungarna’”. Vannsak hävdade att detta i det samtida Kambodja inte resulterat i äkta ”khmerkultur”, utan i vad han avfärdade som en ”indo-

⁸ Raffin, *Youth Mobilization*, 122-33; Jennings, ”L'Indochine”, 43, 45; Jennings, ”Conservative Confluences”, 615.

⁹ Jennings, ”L'Indochine”, 46n.; David P. Chandler, *Brother Number One: A Political Biography of Pol Pot* (Boulder, 1992), 18-19.

¹⁰ Edwards, ”Propagender”, 126.

¹¹ *Le Cambodge*, 2 och 3 augusti 1951, 4; 18 september 1951, 4; Ben Kieman, *How Pol Pot Came to Power: Colonialism, Nationalism, and Communism in Cambodia, 1930-1975*, 2:a upplagan (New Haven, 2004), 120.

¹² Toni Stadler, samtal med författaren 1991, citat från Mey Manns minnen från 1989-1990; Ben Kiernan, *The Pol Pot Regime: Race, Power, and Genocide in Cambodia under the Khmer Rouge, 1975-1979*, 2:a upplagan (New Haven, 2002), 10 [svensk översättning: [Pol Pot-regimen](#), s 7]

¹³ ”Khmaer Da'em” [Saloth Sar], *Khemara Nisit* 14 (augusti 1952).

kambodjansk bastardkultur” som hemsöktes av ”indifiering och indifierande myter”.¹⁴

Kambodja och dess grannländer

¹⁴ Keng Vannsak, "Tragédie d'un peuple, mort d'une culture", *Connaissance du Cambodge* 2 (mars 1977; 1-2; Vannsak och]. Delvert, *Recherche du onds culturel khmer* (Paris, 1971); Vannsak, "Bon' Phka Un Exemple de dékhmerisation", *Préserver la culture kmère* 11-12 (mars-april 1978): 34-40.

Vannsak tillbringade hela livet med att söka igenom den khmeriska litteraturen på jakt efter denna underliggande kultur.

Även om Keng Vannsak aldrig blev kommunist anslöt sig Saloth Sar till det franska kommunistpartiet tillsammans med ett dussintal andra khmerstudenter i Paris, däribland Khieu Samphan, som skrev in sig i partiet något senare.¹⁵ På universitetet i Paris skrev Samphan 1959 en avhandling där han menade att Kambodja skulle tillämpa ekonomiskt självstyre, delvis för att Kambodjas isolering under krigsårens Vichystyre antogs hade bidragit till en autonom utveckling av landets ekonomi. Som han formulerade det skedde ”den enda genomgripande industrialiseringen i utvecklingsländer under perioder med världskrig, en tid när påtvingad despotism ströp den utländska konkurrensen och tillströmningen av utländskt kapital. Denna isolerade period hade varit ytterst kort för Kambodjas vidkommande, eftersom landet snabbt drogs in i den japanska kejsarliga inflytelsesfären. Importen minskade inte nämnvärt på grund av kriget. Trots detta hade ett antal produktiva företag grundats”, särskilt inom hantverksindustrin. Samphan undvek att berömma Vichyregimens politik, utan pekade i stället på ett ”än mer bestickande exempel”, nämligen den liknande regimen i det peronistiska Argentina, där ”myndigheterna inte stod överksamma som situationens offer, utan aktivt försökte utnyttja den” och utvecklade en politik som lyckades ”höja industriproduktionen med 80 procent mellan 1938 och 1951”, medan ”[d]en nationella tillverkningsindustrin” i efterkrigstidens Kambodja under förnyad konkurrens med utlandet ”bleknar bort och dör”.¹⁶

I Kambodja hade samtidigt en mer gräsrotsinriktad khmerisk kommunistisk rörelse framträtt inom den nationalistiska kampen för självständighet från den franska kolonialismen. Grundarna och ledarna var khmeriska buddhistiska munkar, och medlemmarna, som i huvudsak utgjordes av bönder, fick sin utbildning av vietnamesiska revolutionärer som var försvurna en världsomspännande, kommunistledd antikolonial kamp med Sovjet som huvudintressent. År 1952 rapporterade den franska underrättelsetjänsten att den kambodjanska rebellaktiviteten även innefattade ”flera självständiga jordbruksföretag, som *kolchoser*”.¹⁷ Förebilden utgjordes av Sovjet, inte den utvecklade ekonomiska självstyresprincipen från Vichytiden som Khieu Samphan diskuterat i sin avhandling.

Som en kontrast fortsatte Vichytidens ideologiska begrepp hierarki och jord, eller ”arbete, familj och fosterland”, att utöva ett starkt inflytande över khmereliten, som hade vuxit upp under krigsåren. Hit hörde den unge Sar och Samphan, som återvände från Paris 1953 respektive 1959. Till exempel förkunnade ”kungens representant”, Nhek Tioulong, 1951 att alla kambodjaner måste ”arbeta” enligt sin ställning i samhället: ”Tjänstemän, var statens och folkets lojala och trogna tjänare. Bönder, visa flit. Hantverkare, visa er dugliga.”¹⁸

Viktigast var att den traditionella synen på böndernas och det rurala livets godartade inverkan visade sig vara förbluffande mottaglig för den maoism som först skulle uppsluka Kina och därefter Kambodja, sedan landet blivit självständigt från Frankrike 1954. Tio år senare, till exempel, i juli—augusti 1965, besökte en delegation från Kambodjas kungliga socialistiska khmerungdom Kina just före kulturrevolutionens utbrott. Kambodjanerna telegraferade ett meddelande hem från Beijing där man berömde Maos försök att ”skapa en ny sorts människa i Kina” och föresatsen att ”upphäva det intellektuella arbetets överhöghet över det manuella”. Prins Sihanouk, som hade abdikerat 1955 för att spela en direkt och dominant politisk roll,

¹⁵ Kiernan, *How Pol Pot Came to Power*, 118-22, 172. [Delar av denna bok finns på svenska, se lästipsen allra sist]

¹⁶ Khieu Samphan, *Cambodia's Economy and Industrial Development* (Ithaca, 1979), 36, 76- 77.

¹⁷ *Etude sur les mouvements rebelles au Cambodge, 1942-52*, Archives d'Outre-Mer, Aix-en-Provence, Cambodge 7F 29 (7), 87.

¹⁸ Raffin, *Youth Mobilization*, 64; *Le Cambodge*, den 10 januari 1951, 2.

svarade omgående att Kambodja borde följa ”detta exempel”. Betecknande nog tillade han: ”Vi har fram till nu alltför slaviskt följt de stigar som ritats av den västerländska civilisationen, och det har förorsakat en hel del sociala problem, såsom arbetslösa intellektuella och renodlat intellektuella som är betydligt mindre dugliga medborgare än de nya människor som formas i Kina.” Prinsen uppmanade till ”genomgripande reformer”. Tio dagar senare tillkännagav han att man grundat ett kollektiv inom den kungliga socialistiska khmer-ungdomens organisation, ett kollektiv som han kallade för ett ”blandat (khmeriskt-kinesiskt) företag för jordbruk och djurhållning”.¹⁹

Sihanouk kände inte till att Saloth Sar tre år tidigare i all tysthet hade tagit kontrollen över Kambodjas kommunistiska underjordiska parti, som vid denna tidpunkt kallades för Kampuchéas arbetarparti. Saloth Sar hade tagit över rodret efter att partiets grundare, den före detta munken Tou Samouth, dött under mystiska omständigheter 1962. Sar besökte för ögonblicket Maos Kina i hemlighet och var i själva verket ortfarande där i september 1965 när Sihanouk genomförde ett statsbesök. När Sar återvände till Kambodja 1966 och gick under jorden klippte han av banden med det vietnamesiska arbetarpartiet. Han döpte om sitt parti till Kampuchéas Kommunistiska Parti (KKP) och hävdade att partiet hade en högre ideologisk status än det vietnamesiska partiet, likvärdig med det kinesiska kommunistpartiet. Samma år grundade han partitidningen *Tung kraham* (Röda fanan), som han uppkallade efter den kinesiska kommunistiska tidskriften som grundats av Peng Pai 1927 och som började ges ut på nytt i samband med ”det stora språnget” 1958.²⁰

Lika mycket som Saloth Sar, Khieu Samphan och den yngre generationen av i huvudsak franskutbildade kommunister från eliten föraktade den tidigare Vichyunderstödda khmeriska monarkin och förvaltningen förkastade de den provietnamesiska kommunism som företräddes av den äldre generationen revolutionärer. Och lika häftigt som de motsatte sig den traditionella khmeriska hierarkin anslöt de sig till en ideologisk glöd för det rurala livet som den maoistiska egalitarianismen och kulturevolutionen förstärkte ytterligare. Den nya, i huvudsak franskutbildade, eliten som nu ledde KKP förespråkade dessutom en antiintellektuell, anti-urban politik. I maj 1968 fördömde Sihanouks regering de upproriska ”röda khmererna” i nordöstra Kambodjas djungler, där Saloth Sar i hemlighet hade övertagit befälet för KKP:s nordöstra zon. Sihanouk menade att de röda khmererna gjorde sig skyldiga till att ”egga upp folk att bojkotta skolor och sjukhus och att lämna städerna”.²¹ Vid ett massmöte som Khieu Samphan organiserade i februari 1970 hade rebellerna följande att säga om Sihanouk: ”Låt honom för en gångs skull bruka jorden som vi”, och de krävde att det inte skulle göras ”några åtskillnader mellan khmerer”.²²

Denna nya egalitarianism var både rasmässig och rural. Khieu Samphan hade lämnat Phnom Penh tre år tidigare för att ansluta sig till KKP:s uppror, på inrådan av Saloth Sar. I sina memoarer mindes Samphan sitt första möte med Mok, den kommunistiske gerillaledaren, i den kambodjanska djungeln 1967. Han beskrev upplevelsen med ord som låter förstå att han blev som förhäxad av en rural romantik. Samphan skrev att han den kvällen befann sig i en liten bondhydda där han träffade Mok, som var klädd ”som alla bönder” i svarta kortbyxor och oknäppt, kortärmad skjorta. ”Det svaga skenet från lampan förmådde hur som helst inte dölja den djupa och genomträngande blicken från hans skäggiga ansikte ... Han frågade oss vänligt om vår resa och sade åt oss att det vore bäst om vi aldrig lämnade huset.” Den våghalsiga Mok, däremot, ”rörde sig fritt ... ibland var han barbröstad och blottade sitt håriga bröst

¹⁹ Kiernan, *How Pol Pot Came to Power*, 219.

²⁰ Roy Hofheinz Jr, *The Broken Wave: The Chinese Communist Peasant Movement, 1922-1928* (Cambridge, Mass., 1977), 246; Roderick MacFarquhar, *The Origins of the Cultural Revolution*, del 2, *The Great Leap Forward, 1958-1960* (New York, 1983), 73.

²¹ *BBC Summary of World Broadcasts*, FE/2784/A3/2.

²² Kiernan, *How Pol Pot Came to Power*, 287-88.

och sina armar ... När jag jämförde mig med honom blev jag mycket medveten om mina begränsningar. Och på ett djupare plan kände jag stolthet över att denne man, som jag uppfattade som bonde, blev en av de viktigaste ledarna i den nationella motståndsrörelsen.”²³

KKP:s radikala omorientering från sina mer ortodoxt proletära kommunistiska rötter framgår tydligt i dokument som publicerades 1971, när partiet började expandera på landsbygden i samband med att Vietnamkriget uppslukade Kambodja efter att general Lon Nol störtat Sihanouks neutrala regim ett år tidigare. Partiet delade upp khmersamhället i fem *vanna* (klasser): den feodala, den kapitalistiska, den småborgerliga, bönder och arbetare. I teorin var arbetarklassen ”ledare” för partiets ”allians mellan arbetare och bönder”, men i praktiken utsåg KKP inte arbetarna till någon politisk roll. Som dessa dokument konstaterade: ”På landsbygden ska de tre lägsta skikten bönder utgöra basen [för revolutionen]. I städerna ska småborgarna utgöra basen.” Arbetarna, som KKP delade upp i ”rena” och suspekta, ”delvis rena”, arbetare, utgjorde inte partiets egentliga maktbas. Efter att KKP erövrat makten 1975 och med våld tömt Kambodjas städer erkände uttryckligen ett partidokument detta sakernas tillstånd: ”Konkret förlitade vi oss inte på arbetarna. Arbetarna var det förmenta avantgardet, men i själva verket utgjorde de inte avantgardet. Rent konkret utgjordes detta av bönderna.”²⁴

Även om KKP:s segerrika nya regim — som döpte om landet till Demokratiska Kampuchea — förkastade den traditionella auktoriteten utvecklade man ett ännu mer hierarkiskt och totalitärt system. Partiets anspråk på att leda en revolution som genomfördes av ”arbetare och bönder” innebar helt enkelt bara att kambodjanerna skulle bli obetalda lantarbetare, som skulle bruka väldiga, bevattnade risfält. I september 1975, ett par månader efter att KKP deporterat den urbana befolkningen till landsbygden, hävdade ordet i sina dokument den något förvirrade åsikten att eftersom de deporterade, ”våra nya bönder”, saknade produktionsmöjligheter ”är de arbetare”. När det gällde den existerande bondebefolkningen hette det: ”Vi kan inte införa modernt jordbruk genom att fortsätta vara bönder.” Här och inom andra områden genomförde KKP sporadiska och många gånger symboliska gester gentemot den stalinistiska industrialiseringen och enlärig maoism, men den förhärskande synen fortfor att vara i huvudsak rural, och propagandan var bondeorienterad. Som den kambodjanske statschefen Khieu Samphan hävdade 1977: ”På många platser rinner vattnet till i stora mängder, och finns det vatten grönskar landskapet och växterna och folket ler ... De fattiga bönderna är tillfreds. Den lägre medelklassen bland bönderna är tillfreds. Medelklassen bland bönderna är tillfreds.”²⁵ Ett par månader senare tillade Pol Pot: ”Majoriteten av de före detta fattiga bönderna är nöjda, liksom bönderna från den lägre medelklassen ... för nu har de mat året om och kan bli medelklassbönder.”²⁶ Detta verkade vara partiets framidsvision, inte befrielsen av arbetarklassen. En partitidskrift gick långt bortom till och med maoismen när man förkunnade att landsbygden i sig, inte det urbana proletariatet, utgjorde revolutionens avantgarde: ”Vi har evakuerat folk från städerna som ett led vår klasskamp.” Dessa oortodoxa kommunister skrev lakoniskt om proletariatet: ”Det finns en arbetarklass som har någon sorts ställning. Vi har inte koncentrerat oss på den ännu.”²⁷ Tiden hade hunnit ikapp och gått om det historiska proletariatet: ”Vi använder oss inte av gamla arbetare ... Vi vill inte hålla på och

²³ Khieu Samphan, *Prowattisat kampuchea thmey thmey nih ning koul chomhor rebos khnyom cia bontor bontoap* [Kambodjas senare historia och mina åsikter i politiska frågor] (Phnom Penh, 2004), 27, 35.

²⁴ *Rien saut daoy songkep nu prowatt chollana padevatt Kampuchea kraom kar duk noamrebos Paks Kommunist Kampuchea* [Förkortad redogörelse för den kampuchianska revolutionära rörelsen ledd av Kampuchees kommunistiska parti] [1977?], i D. P. Chandler, B. Kiernan och C. Boua, red., *Pol Pot Plans the Future: Confidential Leadership Documents from Democratic Kampuchea, 1976-1977* (New Haven, 1988), 219.

²⁵ Kiernan, *Pol Pot Regime*, 165,204 (citrat från Khieu Samphan, den 15 april 1977).

²⁶ Pol Pot, tal den 27 september 1977, U.S. CIA, *Foreign Broadcast Information Service*, den 29 september 1977, H4.

²⁷ *Tung padevat*, specialnummer (september-oktober 1976): 40, 52; Kiernan, ”Kampuchea and Stalinism”, i Colin Mackerras and Nick Knight, red., *Marxism in Asia* (London, 1985, 232-50).

krångla med gamla saker.”²⁸

När medlemmarna i röda khmererna pratade om att krossa sina fiender använde man sig ofta av metaforer hämtade från jordbruket, som att ”rycka upp gräset, gräva upp rötterna”, och hävdade att liken efter stadsbor och andra offer skulle användas som ”gödningsmedel”. Under åren 1975 till 1979 resulterade KKP:s extrema revolution i att ungefär 1,7 miljoner människor dog på den kambodjanska landsbygden som en följd av överansträngning, sjukdomar, svält och, i förmodligen 500 000 fall, på grund av regelrätta mord på politiska och etniska ”fiender”.²⁹

KKP riktade in sig på en lång rad politiska och ”klassmässiga” grupper. Särskilt i början handlade det om resterna efter den besegrade Lon Nol-regimen (1970-75), som sedan länge anklagats för att ha eftersatt böndernas behov, men snart började offren innefatta alla misstänkta oppositionella och rivaler, däribland stora grupper av KKP:s egna medlemmar och bönder som var knutna till dessa grupper. Flera av de röda khmerernas sånger slog an en bitter ton av politisk utrotning. Exempelvis inleddes sången ”Den röda fanan” med orden ”Glittrande rött blod täcker jorden — blod som spillts för att befria folket.” Sången avslutades med texten: ”Skona inte en enda reaktionär imperialist, driv ut dem från Kampuchea.” Till och med en sång med titeln ”Kampuchéas skönhet”, som hyllade de ”khmerbarn” som tjänstgjorde i armén, slutade med raden: ”[D]e jagar Lon Nols banditer med svärd och knivar och lemlästar dem, de dödar dem, tills Lon Nols banditer har förintats.” En annan sång, ”Regn i Pisakh”, slutade: ”All vår ilska sköljer fram i en våg mot imperialisterna - mot amerikanerna och deras reaktionära lakejer, och vi dödar dem tills de inte finns mer.”³⁰ Partiet uppgraderade nu ett traditionellt begrepp för att jaga fienden på flykten, *kchat kchay* (att skingra), till ett mer slutgiltigt mål: ”att skingra dem tills ingen återstår” (*kchat kchay os roling*).³¹

I likhet med många agrara förespråkare i andra länder, och till och med i likhet med prins Sihanouk, som var inne på samma linje fast med mindre ideologisk övertygelse, skulle KKP:s kult av bonden kunnat vara förhållandevis harmlös om det inte hade varit för de kompletterande rasistiska och historiska fixeringarna. Dessa fixeringar låg bakom att Saloth Sar så tidigt som 1952 i Paris hade använt sig av pseudonymen ”ur-khmeren”. Dessa tankegångar härrörde inte bara från den Vichyideologi som varit förhärskande under hans ungdom, utan också från khmerelitens traditionella världssyn, och det var i den gruppen han hade tillbringat sina ungdomsår i området vid det kungliga palatset.

Kambodjanska ledare hade vid några tillfällen tidigare begått genocidala massakrer. Så tidigt som 1750 rapporterade västerländska missionärer att på order av den khmeriske kungen ”[h]ar kambodjanerna massakrerat alla kochinkineser [vietnameser] som de lyckades hitta i landet”: Under en period av sex veckor ”genomfördes denna order mycket exakt och mycket grymt”, och inga överlevande påträffades (se sidorna 190-191).³² En kambodjansk ledare som gjorde motstånd mot den vietnamesiska militära ockupationen på 1830-talet förkunnade: ”Vi känner lycka när vi dödar vietnameser. Vi fruktar dem inte längre. Under alla våra strider tänker vi på de tre juvelerna [i den buddhistiska läran].”³³ I april 1970 varnade den franske ambassadören i Phnom Penh för risken att de nya massakrer på tusentals etniska vietnameser som begicks av Lon Nols styrkor kunde utvecklas till ”ett fullskaligt folkmord”. Det franska utrikesdeparte-

²⁸ Democratic Kampuchea, ”Kumrung pankar buon chhnam khosang sangkumnyum krup phnaek rebos 1977-80” [Partiets fyraårsplan för att bygga socialismen inom alla områden, 1977-80], juli-augusti 1976, 52.

²⁹ Kiernan, *Pol Pot Regime*, 458.

³⁰ B. Kiernan och C. Boua, *Peasants and Politics in Kampuchea, 1942-1981* (London, 1982), 326-28.

³¹ *Silacarik nagar vatt ning pateanukram* (Phnom Penh, 1958), 114; Chandler, Kiernan och Boua, *Pol Pot Plans Future*, 170.

³² Adrien Launay, *Histoire de la mission de Cochinchine, 1658-1823: Documents historiques*, del 2, 1728-1771 (Paris, 1924), 368, 366, 370.

³³ David P. Chandler, *A History of Cambodia* (Boulder, 1983), 131; Kiernan, ”Serial Colonialism and Genocid' in Nineteenth-Century Cambodia”.

mentets juridiska avdelning instämde och menade att ”de handlingar som för närvarande begås i Kambodja kan komma att falla under FN:s konvention mot folkmord”.³⁴ Från Mekongflodens stränder såg förfärade åskådare hur hundratals lik efter mördade vietnameser flöt nedströms mot Sydvietnam. Så många som 310 000 etniska vietnameser flydde över gränsen 1970. Bara fem år senare utvisade det segerrika KKP ytterligare 150 000 vietnamesiska invånare, och 1977-1978 organiserade partiet framgångsrikt en jakt på de sista 10 000-20 000 kvarvarande etniska vietnameserna och dödade dem.³⁵

Pol Pot ålade 1978 KKP att ”bestämt uppegga till nationellt hat och klasshat mot den aggressiva vietnamesiska fienden, för att detta hat ska förvandlas till ett materiellt hat”. Enligt hans åsikt blev en idé konkret genom blodsutgjutelse. Pol Pot planerade också att hans kambodjanska styrkor skulle gå till angrepp mot Vietnam och ”döda fienden efter eget gottfinnande, och då kommer de föraktliga vietnameserna (*a-yuon*) säkert att skrika som apor i djungeln”. I en omvänd situation jämfört med hans ungdomsupplevelser av Saigon 1949 var det nu vietnameserna som skulle känna sig som ”apor”. Pol Pot förutsåg att ingenting förutom ”högar med fiendens benknor” skulle bli kvar ”och ligga och skräpa över vårt land”.³⁶

Regimen begick alltså etniskt folkmord mot Kambodjas vietnamesiska befolkning. Man angrep också flera andra etnoreligiösa grupper i landet. Man skingrade systematiskt och med våld minoritetsgrupper, förbjöd såväl minoritetsspråk som utländska språk, motarbetade buddhismen, kristendomen och islam. Därtill bedrev man utrotningsspolitik mot det muslimska chamfolket, varav en tredjedel, över 90 000 personer, dog under de fyra åren från 1975 till 1979.³⁷

Häftigheten i KKP:s revolution var en återspeglning av partiets såväl rasistiska och Vichy-inspirerade ideal som en efterapning av stalinistiska och maoistiska förebilder. Man bedrev både rasmässig och politisk utrotning, och i fonden återfanns också ett dimmigt ideal av bonden, en utbytbar social kropp vars medlemmar noga kontrollerades. Många riktiga bönder uteslöts ur denna grupp, samtidigt som man utvidgade begreppet för att inkludera KKP-ledare, som i huvudsak kom från eliten. Räknat i absoluta tal härrörde huvuddelen av regimen offer från de politiska och sociala sektorerna av Kambodjas khmeriska majoritetsbefolkning; hälften av de 1,7 miljoner människor som dukade under var khmeriska bönder. Men KKP mördade också oproportionerligt många medlemmar av de etniska minoriteterna. De flesta av minoritetsgrupperna, särskilt vietnameserna och chamfolket, drabbades av dödstal långt över sin proportion av befolkningen.

KKP använde sig av rasistiska argument mot alla sina fiender. Snart anklagades till och med flertalet av de khmeriska offren för att ha ”khmerkroppar med vietnamesiska hjärnor”. KKP:s ledning framförde inga anspråk på genetisk rasism eller ”vetenskaplig” precision, utan använde sig av biologiska metaforer som lät antyda att det förelåg ett hot om förgiftning. Man kallade fienden för ”sjukliga element”, ”mikrober”, ”pestbärande organismer” och förrädare som ”borrade sig in” på samma sätt som nazisterna hade talat om judarna som ”skadedjur och

³⁴ Citerad i Philip Short, *Pol Pot: The History of a Nightmare* (London, 2005, paperback ed.), 489 (not till s 207).

³⁵ Nayan Chanda, *Brother Enemy* (New York, 1986), 16, 86-87; Kiernan, *Pol Pot Regime*, 55-58, 107-9, 29698, 423-25; Alexander Laban Hinton, *Why Did They Kill? Cambodia in the Shadow of Genocide* (Berkeley, 2005), 154, 219; Timothy Carney, i Karl Jackson, red., *Cambodia 1975-1978* (Princeton, 1989), 83n3; Michael Vickery, *Cambodia, 1975-1982* (Boston, 1984), 136.

³⁶ ”Sekkedei nae noam rebos 870” [Vägledning från 870 (Pol Pot)], den 3 januari 1978, 6, 12, 15-16.

³⁷ United Nations, AS, General Assembly, Security Council, A/53/850, S/1999/231, den 16 mars 1999, Annex, *Report of the Group of Experts for Cambodia Established Pursuant to General Assembly Resolution 52/135*; Ben Kiernan, ”The Ethnic Element in the Cambodian Genocide”, i Daniel Chirot och Martin E. P. Seligman, red., *Ethnopolitical Warfare: Causes, Consequences, and Possible Solution* (Washington, 2001), 83-91; Kiernan, *Pol Pot Regime*, 251-88, 427-31.

löss”.³⁸ Pol Pot menade att KKP:s revolution var den enda ”rena” revolutionen i historien, och på samma sätt som nazisterna hade ”rensat” område efter område från judar drog hans regim, som var lika besatt av ”renhet”, igång sin mest omfattande massaker på kambodjaner i den östra zonen i maj 1978. Stridsropet lydde att ”rena ... folkets massa”.³⁹ Detta resulterade i ett blodbad som skördade över 200 000 människoliv, ja, möjligen mördades ända upp till 250 000 khmerer i denna slakt när KKP internaliserade sitt eget hot om rasmässig undergång.⁴⁰ Vi har renat (sa' at) den östra zonen ordentligt”, påpekade Pol Pot triumfatoriskt i juli 1978 och räknade upp zonens fem regioner: ”Region 24, ren. Region 23, ren, likt hela nationen. Regionerna 20-21-22 håller på att renas.” Nu, sade han ”är partiet rent. Renhet är själva grunden.”⁴¹

Som denna fixering vid renhet låter antyda var KKP:s ideologi, trots dess marxistisk-leninistiska arv, antimaterialistisk och påminde även härvidlag om rasistiska tankegångar på andra håll. Partiets ledare förkastade också pragmatiska progressiva reformer av landets ekonomiska kapacitet till förmån för en utopisk medvetenhet som krävde den sorts totala förändring som mer ortodoxa marxister skulle ha betecknat som filosofisk ”idealism”. Exempelvis beskrev KKP året 1977 som ”en period av föga rikedom”, bara för att i samma andetag betona risken för materiell förförelse, och sade ”att vi skulle kunna slitas itu av vete, kulor och diverse andra materiella ting”.⁴² I sin stympade utgåva av Stalins *Den dialektiska och historiska materialismen*, som inte vidgick minsta skuld till denna text, raderade KKP helt enkelt ut de omfattande partierna om historisk materialism och lämnade kvar en rumphuggen version som marxister kanske skulle kalla ”dialektisk voluntarism”. Man strök hela delar i den ryska texten som diskuterade världens materiella natur, det materiellas överlägsenhet, objektiv sanning, produktionsmodeller, produktionskrafter och produktionsförhållanden. Genom dessa strykningar förvandlade KKP:s version av Stalins text, som gavs ut 1976, vad som för Stalin bara hade varit en inledande diskussion om den ”dialektiska metoden”, inklusive uppfattningen att alla fenomen hänger ihop, till vad KKP betecknade som den centrala ”essensen” för den dialektiska materialismen och en förevändning för häxjakter och förtryck. När ett problem uppstår skulle man alltså ”[l]eta efter en person som har något med saken att göra”. KKP satte i system att ”förlora” den materialistiska aspekten av den marxistiska världssynen. Så sent som 2004 översattes det khmeriska begreppet *sompeareaniyum paticce:samuppad* (dialektisk materialism) i Khieu Samphans memoarer till kort och gott ”la dialectique”.⁴³

³⁸ Hinton, *Why Did They Kill?* 155; D. P. Chandler, ”A Revolution in Full Spate”, I D. Ahlin och M. Hood, red., *The Cambodian Agony* (Armonk, 1987), 129; *Ieng Sary's Regime: A Diary of the Khmer Rouge Foreign Ministry, 1976-79*, översättning Phat Kosal och Ben Kiernan (New Haven, 1998), 30: www.yale.edu/cgp; Gerald Fleming, *Hitler and the Final Solution* (Berkeley, 1984), xxxv, som citerar Ernst Nolte. En diskussion om paralleller mellan nazisterna och de röda khmererna återfinns i Hinton, *Why Did They Kill?* 212-13, 282-85; Bettina Arnold, ”Justifying Genocide”, i Alexander Laban Hinton, red., *Annihilating Difference* (Berkeley, 2002), 109-10; René Pierre Costa, *Le Cambodge: La decomposition! Des analogies entre Pol Pot et ... Hitler* (Paris, 2002).

³⁹ Ben Kiernan, *Cambodia: Eastern Zone Massacres* (New York, 1986).

⁴⁰ Pol Pot, den 22 juli 1975, i ”Pol Pot and the Kampuchean Communist Movement”, i Kiernan och Boua, *Peasants and Politics in Kampuchea*, 233; BBC, Summary of World Broadcasts, FE/5813/ A3/4, den 15 maj 1978, radion i Phnom Penh, den 10 maj 1978. I KKP:s månadstidning *Tung padevat* (september-oktober 1976) konstaterades att ett kooperativ behövde ”renas”.

⁴¹ Pol Pot, ”Toussena: Sopheapkar padevatt kampuchea baccabon” [Samtida iakttagelser angående den kampuchianska revolutionen], den 13 juli (?), 1978, 13, 8, 16; originalet återfinns i arkivet Santebal, Documentation Center of Cambodia doc. D02180,17 bbk; mikrofilmkopia finns på Yale's Sterling Library.

⁴² *Bien saut daoy songkep nu prowatt chollana padevatt Kampuchea krm” kar duk noam rebos Paks Kommunis Kampuchea*, 221.

⁴³ Ben Kiernan, ”Kampuchea and Stalinism”, i C. Mackerras och N. Knight, red., *Marxism in Asia* (London, 1985), 235-41; Khieu Samphan, *Prowattisat kampuchea thmey thmey nih ning koul chomhor rebos khnyom cia bontor bontoap* (Phnom Penh, 2004), 75; jämför den franska upplagan, *L'histoire récente du Cambodge et mes prises de position* (Paris, 2004), 81.

KKP:s idealism utsträckte sig till införlivandet av en infödd modell hämtad från khmerernas forntid. Den engelskspråkiga handboken till Kambodjas gamla tempel i Angkor var förmodligen det mest politiskt neutrala dokument som KKP någonsin gav ut. Storslagenheten i dessa anslående monument i sten behövde inte framhåvas för de få diplomater och partigäster som KKP släppte in i landet och som fick lov att besöka den historiska platsen. Den 22 sidor långa maskinskrivna texten, som delvis byggde på tidigare franskspråkiga turisthandböcker, inleds på högravande engelska: ”Angkor Wat uppfördes mellan 1113 och 1152 under kung Suryavarman II:s styre. Det var ett begravningsstempel tillägnat guden Vishnu, som man trodde att Suryavarman skulle inkarneras till efter sin död.” Handboken drog särskilt besökarnas uppmärksamhet till en scen som var inristad i sten längs väggarna och som avbildade ”hur oräkneliga demoner slogs mot Vishnu” och där han ”anställer en väldig massaker på dem”.⁴⁴

Alla Kambodjas fiender var inte övernaturliga. Man hade även historiska och ständigt återkommande fiender. Handboken berättade att templet Angkor Thom i närheten byggdes ”efter att trupper från chamfolket invaderat 1177. Dessa trupper hade fullständigt förstört huvudstaden och rövat bort större delen av landets rikedom ... Det fanns ingenting kvar vid Angkor efter att chamfolket försvunnit sin väg.”⁴⁵ I en mer påkostad publikation från regeringen som utkom senare återfinns ett fotografi av reliefniderier från Angkor Thom. Snideriet skildrar sjöstriden med chamfolket, och bildtexten lyder: ”Kampuchean folks kamp mot främmande inkräktare.” Broschyren tillade: ”De fantastiska monumenten vid Angkor betraktas av hela mänskligheten som ett av de mästerverk som åstadkommit av det kampuchianska folkets lysande civilisation och skaparkraft.”⁴⁶ Såsom Pol Pot uttryckte det 1977: ”Om vårt folk kan bygga Angkor kan vi åstadkomma vad som helst.” Kampuchianska tjänstemän beskrev den kambodjanska historien som ”i huvudsak endogen”.⁴⁷ Regimens mest konkreta förebild-hämtades alltså från khmerernas forntid. I den nya statens nationalsång framhölls att KKP:s seger ”var av större betydelse än perioden då Angkor byggdes” (*mian ney thom theng leu samay angkor*).⁴⁸ Stalinismen och maoismen erbjöd KKP de politiska medlen att åstadkomma detta ideal.

Det förflutnas rena khmeriska tradition skulle återupprättas. Som Pol Pot formulerade saken 1978: ”[L]ösaktig moral påverkar varje duglig och ren social enhet i dålig riktning ... Vi måste motstå denna situation, eftersom den påverkar traditionen (förr vårt samhälle bra och rent).”⁴⁹

I tidigare kapitel har vi sett hur de flesta genocidala regimer oavsett ideologi hävdar nödvändigheten av att ”rena” inte bara en ras utan ett område. Erövring och folkmord har ofta gått hand i hand. På samma sätt som ungturkarna och nazisterna bedrev en expansionistisk politik och försökte åstadkomma ”storriken” (utifrån principerna ”Turkestan” och ”livsrum”) var även den kommunistiska regimen i Kampuchea militaristisk och expansionistisk. Ingen ytterlighet på det politiska spektrumet har visat sig vara immun mot dessa genocidala drag. KKP:s irredentiska vision av att återerövra Kampuchea Krom, eller ”Nedre Kambodja”, den traditionella khmerbeteckningen för södra Vietnams Mekongdelta, innebar att mobilisera rasmässiga rättigheter och kopplingar till jorden. Idealiseringen av den khmeriska allmogen som den sanna ”nationella klassen”, den etniska myllan ur vilken den revolutionära staten växte fram, var också överensstämmande med den territoriella irredentismen.

För ungturkarna var det århundraden av territoriella förluster och för nazisterna Tysklands

⁴⁴ Democratic Kampuchea, Angkor, 1976, maskinskriven text, Wason Collection, Cornell University, 1, 9.

⁴⁵ Ibid., 11.

⁴⁶ *Democratic Kampuchea Is Moving Forward (Phnom Penh, 1977)*, 6.

⁴⁷ Citat från D. P. Chandler, ”Seeing Red: Perceptions of Cambodian History in Democratic Kampuchea”, i Chandler och Ben Kiernan, *Revolution and Its Aftermath in Kampuchea* (New Haven, 1983), 35

⁴⁸ *Democratic Kampuchea Is Moving Forward*, 2.

⁴⁹ Pol Pot, ”Toussena”, 16.

territoriella förluster efter första världskriget som utgjorde bakgrunden till de respektive regimernas aggressiva expansionism och därpå följande folkmord. För sin del uppfattade Pol Pots regim Kambodjas territoriella förluster efter Angkortiden som ett tusenårstema, och denna syn påverkades inte heller av att riket flera gånger under 1900-talet fick utvidgade gränser.⁵⁰ KKP:s tidlösa synsätt på det förflutna betonad helt enkelt att man genomlidit ”2 000 års förtryck” under de tidigare ledarna i form av ”kungliga och feodala myndigheter”, som hade sålt nationens jord till utlänningar.⁵¹

KKP:s ledare förde tankarna till ungturkarna och nazisterna också så till vida att en oproportionerligt stor del av dem kom från dessa ”förlorade territorier”. Två av de tre högsta ledarna för röda khmerernas ”particenter” hörde till denna grupp. Pol Pot ställföreträdare, Nuon Chea, växte upp i den nordvästra gränsprovinsen Battambang som Thailand ockuperade från 1794 till 1907 och därefter återigen 1941–46. Partiet tredjeman, Ieng Sary, tillhörde den kambodjanska minoriteten i Vietnams Mekong delta (khmer krom). En tredje medlem av KKP:s centralkommitté, försvars- och säkerhetschefen Son Sen, som hade studerat i Paris tillsammans med Saloth Sar och Ieng Sary och som blev Kampuchéas biträdande statschef 1975, tillhörde också denna minoritet.⁵² Dessa tre ledare förstärkte sannolikt Pol Pots egen rasistiska fixering vid Vietnam och underströk KKP:s känsla av att Kambodja stod inför ett territoriellt hot och behovet att vidta motåtgärder för att återta förlorat territorium. Under sitt huvud tal 1977 vädjade till exempel Pol Pot till sitt folk att ”förhindra den ständiga förlusten av Kambodjas territorium”.⁵³ Detta inrotade synsätt, att Kambodja under tusen år bart krympt och krympt, föranledde ledarna att föra en politik som gick ut på att härda (*lot dam*) befolkningen efter spartanskt mönster. Folket skulle fostras att utöva våld och återerövra sedan länge förlorat territorium i ”Kampuchéa Krom” från Vietnam.⁵⁴ Hur många kambodjaner som stupade är okänt, men enligt statistik från Hanoi dödade kampuchéanska trupper ungefär 30 000 vietnamesiska civila och soldater under de två år som Pol Pots soldater gick till anfall över gränsen från och med början av 1977.⁵⁵

Kampuchéa inledde en rad angrepp under åren 1977–78, och dessa riktades inte bara mot Vietnam, utan även mot landets övriga grannar, Laos och Thailand. Också här hyste KKP:s ledare förhoppningar om att kunna återerövra forna khmertalande områden som en gång i tiden ingått i det omfattande Angkorriket. Enligt den laotiske ambassadören i Kampuchéa (en före detta munk som hade studerat buddhism i Kambodja på 1950-talet) gjorde Pol Pots regim anspråk på ”allt territorium i Laos där det finns steninskriftioner gjorda med khomtecken [ålderdomlig khmer]”. I Thailand koncentrerades KKP:s planer på återerövring framför allt på de i huvudsak khmer-talande provinserna Surin, Buriram och Prachinburi, territorier som man förlorade på 1500-talet. En rad kampuchéanska angrepp mot Laos och Thailand inleddes i slutet av 1976 och i januari 1977.⁵⁶

Kampuchéas angrepp mot Vietnam inleddes kort därefter, i mars—april 1977. Kanske på grund av rasmässiga skäl, och förmodligen efter kinesiska påtryckningar att träffa ett avtal med Thailand, koncentrerade Kampuchéa sina militära insatser mot Vietnam. År 1977

⁵⁰ Ben Kiernan, ”Myth, Nationalism, and Genocide”, *Journal of Genocide Research*, 3:2 (2001): 187–206; Anthony Barnett, ”Cambodia Will Never Disappear”, *New Left Review* 180 (1990): 101–25.

⁵¹ Kiernan, *Pol Pot Regime*, 360.

⁵² Kiernan, ”Myth, Nationalism, and Genocide”.

⁵³ Pol Pot, tal den 27 september 1977.

⁵⁴ Kiernan, *Pol Pot Regime*, 103–5, 357–69, 425–27.

⁵⁵ *Far Eastern Economic Review*, den 14 juli 1988, 14: ”General Le Kha Phieu berättade för journalister att 55 000 människor hade dött sedan gränskriget mellan Kambodja och Vietnam inleddes 1977. Han sade att 30 000 människor dött, förment både soldater och civila, under de röda khmerernas angrepp mot Vietnam före Vietnams invasion i slutet av 1978. Han uppgav att ytterligare 25 000 soldater hade dött sedan ockupationen inleddes.”

⁵⁶ Kiernan, *Pol Pot Regime*, 357–69, särskilt 366–69.

förklarade Kampuchea ensidigt att man utvidgade den östra sjögränsen mot Vietnam (ett krav som Hanoi bestred). Interna dokument från KKP visar också att man tänkte kräva territoriella ”förändringar” vad gällde ”ett antal punkter längs den nuvarande nationsgränsen” mot Vietnam. I tal runt om i olika delar av Kambodja under 1977-78 gick flera högt uppsatta partitjänstemän än längre och förklarade offentligt att ambitionen var att ”återta Kampuchea Krom”, alltså hela Mekongdeltat.⁵⁷

Kampuchea avbröt de diplomatiska relationerna med Hanoi den 31 december 1977. Fyra dagar senare utfärdade Pol Pot en hemlig order om att man skulle utöka antalet räder in på vietnamesiskt territorium: ”[I]nled gerillakrig för att binda upp fienden runt halsen, axlarna och revbenen på båda sidor, midjan, låren, knäna, vaderna och anklarna för att förhindra att han ska kunna vrida på huvudet för att den vägen öka sannolikheten att våra stora och medelstora styrkor ska kunna krossa huvudet på honom.”⁵⁸ I en säkerhetsanalys från KKP som sammanställdes i mars 1978 påstod man att större delen av den khmeriska befolkningen i Kampuchea Krom ”ville ansluta sig till den kampuchianska armén för att döda alla vietnameser [*komtech yuon aoy os*]”.⁵⁹

Kampuchea offentliggjorde till och med denna politik att döda ”alla vietnameser”. I januari 1978 sade Pol Pot inför en stor åhörarskara i östra Kambodja: ”Varje kambodjan ska döda 30 vietnameser.”⁶⁰ Detta innebar en tydlig, offentlig, officiell förklaring att man tänkte begå folkmord. Den 10 maj 1978 uppmanade den kampuchianska radion sina lyssnare att döda 30 vietnameser för varje stupad kambodjan och i slutändan utrota hela det vietnamesiska folket i deras eget hemland. Härigenom, förklarades det i utsändningen från radion i Phnom Penh, skulle Kambodjas åtta miljoner invånare offra ”blott två miljoner soldater på att förinta 50 miljoner vietnameser, och vi kommer ändå att ha sex miljoner invånare kvar”.⁶¹ Folkmord gick hand i hand med territoriell expansion.

I ett hemligt tal i juli 1978 konstaterade Pol Pot än en gång: ”[V]i måste gå till anfall mot deras territorium. Sedan januari 1978 har vi stannat kvar fem kilometer från [den vietnamesiska] gränsen och genomfört oavbruten gerillaverksamhet. Hela vägen till sydväst är gerillaverksamheten av samma slag: Vi angriper (*tamrong*) [de vietnamesiska städerna] Loc Ninh och Rong Damrei [Tay Ninh] (Kompong Rokar, Thnaot, Kompong Rotes) i Svay Rieng och Prey Veng, men den viktigaste platsen är i det sydvästra området, från Mekongfloden till som vi kommer att korsa (*kat tamrong*), och då kommer vi att kontrollera området från Taing Chou till Chau Doc (Moat Chhrouk) och kunna angripa hela vägen till Kramuon Sar [Rack Gia]. Då kontrollerar vi ett stort område.”⁶²

Kampuchreas regering störtade inte bara landet in i en maoistisk evig revolution som byggde på ruralt tvångsarbete utan utsatte även befolkningen för ett tusenårigt etniskt och territoriellt krig mot Vietnam. Pol Pot uppvisade en total och elitistisk distans till att offra sitt folk i ett expansionistiskt raskrig. Som han förkunnade 1978 avskräcktes han inte av tanken på att det skulle dö kambodjaner under en utdragen period: ”Vi är inte oroliga för att källan till vår armé skulle uttömmas, för det finns gott om kambodjaner som tillhör det lägre skiktet.”⁶³ KKP:s

⁵⁷ Ibid., 102-25,357-66,386-90.

⁵⁸ ”Sekkedei nae noam rebos 870”, 4-8.

⁵⁹ Chan [Mam Nay], ”Ompi sopheapkar niw srok Phnom 7 (Svay Tong) Kampuchea Krom” [Om situationen: området De sju bergen (Svay Tong) i Kampuchea Krom], S-21, den 19 mars 1978,5. För en djupare analys och en fullständig översättning av detta dokument, se Kanika Mak, ”Genocide and Irredentism under Democratic Kampuchea” (working paper no. 23, Genocide Studies Program, Yale Center for International and Area Studies, New Haven, 2004).

⁶⁰ Författarens intervju med Heng Samrin, Phnom Penh, den 2 december 1991 och den 7 december 1992.

⁶¹ BBC, *Summary of World Broadcasts*, FE/5813/A3/2, den 15 maj 1978, radion i Phnom Penh, den 10 maj 1978.

⁶² Pol Pot, ”Toussena”, 8.

⁶³ Pol Pot, Phnom Penh, den 17 januari 1978, *Speech Commemorating the 10th Anniversary of the Founding the*

uppfattning om sin kanonmat som en väldig, förnyelsebar tillgång kan ha bidragit till regimens genocidala taktik. Men i vilket fall som helst misslyckades man med att förhindra att armén snabbt besegrades av vietnameserna i januari 1979.

År 1992 återvände den detroniserade kampucheanske statschefen Khieu Samphan till den politiska scenen i Kambodja under Förenta Nationernas beskydd. Han krävde att tjänstemän från Förenta Nationerna skulle utvisa etniska vietnamesiska civila som hade flytt från Kambodja före och under folkmordet 1975-79 men sedan återvänt. För att ge ytterligare eftertryck åt sitt krav hotade han med att de genocidala massakrerna som inträffat 1970 skulle upprepas, när Mekongfloden proppades igen med lik efter vietnameser som flöt söderut nedströms mot Vietnam. Nu, tjugo år senare, hotade Samphan med "mardrömmen" att denna massaker skulle upprepas: "Om det kambodjanska folket inte kan se en fredlig lösning på detta problem kommer de att hitta andra lösningar. Då blir mardrömmen en verklighet."⁶⁴ Han stod vid sitt ord. I december 1992 hittades liken efter vietnamesiska fiskare flyta omkring i Mekongfloden som en följd av att de röda khmererna inledde en ny serie genocidala massaker.⁶⁵ Det var först när Pol Pot dog 1997, och Khieu Samphan och Nuon Chea kapitulerade året därpå, som hotet från de röda khmererna mot det kambodjanska folket upphörde.

Lästips

Ben Kiernan:

[Motsättningar i Kampuchéas kommunistiska rörelse](#). artikel ur *Kommentar*

[Förord till "How Pol Pot Came to Power" \(2003\)](#).

[Hur Pol Pot kom till makten](#). 2 sista kapitlen ur *How Pol Pot...*

[Pol Pot-regimen](#). 2 första kapitlen ur *Pol Pot Regime*

[Pol Pot-regimen – slutet](#). Ur *Pol Pot regime*

Philip Short: [Stalins mikrober](#), Utdrag ur boken *Pol Pot*

[Vad gick fel med Pol Pot-regimen?](#) Maoistisk kritik av Pol Pots Kampuchea

[Norska maoister om Pol Pots Kampuchea](#).

Revolutionary Army of Kampuchea, fransk version publicerad av Comité des Patriotes du Kampuchéa Démocratique en France (Paris, 1978), 5.

⁶⁴ *Indochina Digest*, den 21 augusti 1992. Citatet återfanns i *Far Eastern Economic Review*.

⁶⁵ "Khmer Rouge Deny Knowledge of Bridge Demolition", Reuters, Phnom Penh, den 15 oktober 1992; *Indochina Digest*, den 24 december 1992; "UN Says the Khmer Rouge Killed 12 Ethnic Vietnamese", *New York Times*, den 30 december 1992; *Indochina Digest*, den 8 januari 1993; Justin Jordens, i S. Heder och J. Ledgerwood, red., *Propaganda, Politics, and Violence in Cambodia* (New York), 1996.